

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест:

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 2

Рівне, 2020

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Немеш Олена Миколаївна – доктор психологічних наук, доцент, професор, в.о. ректора Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олексій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Випуск 2. Рівне: РДГУ, 2020. 140 с.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №11 від 26 листопада 2020 р.)*

І. Кондакова і А. Сухарєва виокремлюють п'ять напрямів у дослідженнях професійного розвитку, а саме :

1) диференціально-діагностичний (Р. Амтхауер, Р. Кеттел, Ф. Парсонс): професійний вибір є раціональним і усвідомленим процесом співвідношення власних психологічних або фізичних якостей з вимогами різних професій, але за своїми якостями кожна людина оптимально підходить до єдиної професії;

2) психоаналітичний (Е. Бордін, У. Мозер, Е. Роу): вибір професії залежить цілком і повністю від різних форм потреб (від фізіологічних до потреби самоактуалізації) і спрямований на їхнє пряме або непряме задоволення;

3) теорія рішень (О'Хара, Г. Ріс, Д. Тідеман, Х. Томе): професійний вибір виступає системою орієнтувань у різних професійних альтернативах і прийнятті рішень;

4) теорія розвитку (Ш. Бюлер, Е. Гінцберг, Д. Сьюпер, Е. Шпрангер): професійний вибір є не одномоментним, а тривалим, безповоротним процесом, що передбачає низку взаємозв'язаних рішень і завершується компромісом між зовнішніми (кон'юнктура, престиж) і внутрішніми чинниками (індивідуальні особливості);

5) типологічний (Д. Холланд): вибір професійної сфери залежить від особистісного типу, до якого належить індивід, розвитку його інтелекту і самооцінки [5].

Аналіз теорій професійного розвитку дає нам можливість розглядати професійне самовизначення з таких позицій: професійне самовизначення – це самостійне і усвідомлене знаходження сенсів вибраних діяльностей і знаходження сенсу в самому процесі самовизначення; ядром професійного самовизначення виступає усвідомлений вибір професії. Слід уточнити, що власне вибір професії – це процес, неодноразово актуальний для багатьох людей у трудовому житті [4].

Висновок. Отже, спрямованість особистості стає чинником професійного самовизначення. Оскільки ядро професійного самовизначення – усвідомлений вибір професії, то первинною умовою адекватного і повноцінного вибору професійної діяльності в юнацькому віці стає орієнтація на психологічні особливості спрямованості особистості конкретної людини.

Список використаної літератури

1. Божович Л.И. Проблемы формирования личности. М. : Издательство “Институт практической психологии”, Воронеж : НПО “МОДЭК”, 1997. 352 с.
2. Пряжников Н.С. Психология труда и человеческого достоинства. М. : Академия, 2005. 480 с.
3. Зеер Э.Ф. Психология профессий : учеб. пособие [для вузов]. Екатеринбург : Издательство УГППУ, 1997. 243 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. Москва: Академия, 2004. С. 351 – 393.
5. Кондаков И.М. Методологические основания зарубежных теорий профессионального развития. *Вопросы психологии*. 1989. № 5. С. 158 – 164.

УДК 373.2.015.31:17022.1

ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ

Миронець Л., здобувач ОС «магістр», спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
2 курс РДГУ

Науковий керівник: канд. психол. наук, доцент Кулакова Л.М.

Постановка проблеми. Гуманність сьогодні визначається як одна з важливих загальнолюдських позитивних рис особистості, на основі якої здійснюється розвиток більш складних особистісних якостей. Гуманістичне виховання підростаючого покоління є однією з актуальних проблем сьогодення. Необхідність створення у суспільстві моральної атмосфери, яка сприяла б утвердженню в усіх ланках суспільного життя гуманного

ставлення до людини, вимогливості до себе й інших, чесності, довір'я, поєднаного з високою відповідальністю, посилює роль означеної проблеми.

Мета статті – вивчити питання виховання у дітей гуманного ставлення до близьких дорослих.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичними основами виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку слугують: положення про гуманність як основу моральності, про необхідність ціннісного (гуманного) ставлення до іншої людини та до світу природи, про природу гуманних почуттів і стосунків, особливості їх розвитку в дошкільному дитинстві. Аналіз змісту основ виховання гуманних почуттів дошкільників потребує наукового розгляду змісту самого поняття «гуманні почуття», що, в свою чергу, призводить до необхідності виділення більш загальних категорій «емоції» та «почуття». О.Б.Буракова розглядає емоцію як переживання, пов'язане з упередженням ставленням до чого-небудь, залежить від конкретної ситуації і стану людини в даний момент, характеризується раптовістю виникнення, швидкої змінюваності [8, с. 37].

Аналізуючи особливості розвитку емоцій дитини, О. Л. Кононко характеризує емоції як особливий клас психічних процесів і станів, пов'язуючи їх із інстинктами, потребами та мотивами дитини [24, с. 27].

Виділяють вищі емоції, пов'язані із задоволенням або незадоволенням духовних (соціальних, моральних, пізнавальних, естетичних) потреб, наприклад, любов, гуманність, патріотизм; а також нижчі емоції, які пов'язані із задоволенням або незадоволенням фізіологічних потреб (голоду, спраги тощо).

Ставлення до емоцій як до психічних процесів, формування яких відбувається під впливом соціальних факторів, утвердилось в працях Л.С. Виготського та його послідовників (О.В. Запорожець, Я.З. Неверович, О.М. Леонтьєв). Сучасний погляд на емоцію з позицій аксіологічного (ціннісного) підходу до освіти дозволяє визначити емоції як основу духовного розвитку дітей, як засіб трансформації, зокрема, цінностей (Є.В. Квятковський, В.В. Житна). Гуманні почуття входять до складу вищих почуттів, за своєю природою вони є моральними, соціальними, духовними.

У дослідженнях Л.А. Абрамян, І.Д. Бежа, О.Б. Буракової, Р.С. Буре, Л.С. Виготського, М.В. Воробйової, А.Д. Кошелевої, М.І. Лісіної, Є.Є. Шишлової гуманне ставлення розглядається як багатокomпонентне поняття, кожен елемент якого залежить від відповідного йому гуманного почуття, підкріпленого умінням людини діяти певним чином.

Дослідниця О.Б. Буракова, визначає наступні складові гуманного ставлення до людини, пов'язані із відповідними почуттями:

- доброзичливе ставлення, яке проявляється в умінні приносити радість іншим, допомагати. Воно побудоване на доброті людини, почутті любові до ближнього як до самого себе;
- чуйному ставленні, що проявляється в умінні розділити радість і горе інших, в умінні реагувати на прохання, допомогти подолати негативне переживання, засноване на розвитку співпереживання і співчуття;
- уважне ставлення, що виявляється в умінні помітити і зрозуміти переживання інших (не яскраво виражені), підтримати позитивні, полегшити негативні, що залежить від розвиненості почуття жалю;
- дбайливе ставлення, що виявляється в умінні надати допомогу і підтримку іншій людині в складній життєвій ситуації, що залежить від розвиненості почуття любові до ближнього і співчуття;
- справедливе ставлення, що проявляється в умінні визнати рівні права в будь-якій діяльності всіх учасників, засноване на почутті справедливості, повазі до інших [8, с. 40].

Аналіз наукової літератури дозволяє говорити про те, що поняття «гуманні почуття» тісно пов'язане з поняттям «моральні почуття», що позначається на існуванні достатньо близьких класифікацій означених понять. Так, учена О.Л. Кононко вказує на те, що нині не існує системи чіткої класифікації моральних почуттів й надає власний їх перелік: почуття правди; почуття довіри (загрунтоване на довірі, сумлінності, доброзичливості, взаєморозумінні, альтруїзмі тощо); почуття справедливості; почуття емпатії (здатність

розуміти переживання інших, співчуття, чуйність); почуття прихильності; почуття гідності та ряд інших почуттів [24, с. 130–135].

Проблема морального розвитку дитини, залучення її до гуманістичних цінностей, виховання гуманних почуттів і стосунків знайшла відображення в дослідженнях В.В. Абраменкової, Л.В. Артемової, Р.С. Буре, Р.Й. Жуковської, О.В. Запорожця, Т.А. Маркової, Я.З. Неверович, В.Г. Нечаєвої, Н.І. Непомнящої, Т.А. Рєпіної та ін.

Коротко проаналізуємо особливості розвитку гуманних почуттів у дошкільному віці. Психологи і педагоги підкреслюють, що найбільш інтенсивний розвиток почуттів відбувається саме в дошкільному дитинстві. Вони можуть проявлятися у ставленні дитини: до самої себе (почуття власної гідності, переваги або, навпаки, почуття неповноцінності, невпевненості, відчаю тощо), до інших людей (симпатія або антипатія, злоба, почуття сорому, гнів, байдужість, почуття дружби, любові, провини тощо), до колективу (почуття колективізму, солідарності).

Особливе значення має розвиток у дитини емпатії як почуття емоційної прихильності, симпатії до близьких людей, співчуття щодо їхніх переживань і вчинків. Поступово почуття починають викликатися не тільки тим, що просто приємно чи неприємно, але й тим, що добре чи погано, що відповідає або суперечить вимогам оточуючих людей, наприклад, дитина задоволена, коли дорослий її хвалить, схвалює поведінку.

До початку дошкільного віку дитина приходить вже з відносно багатими емоційними переживаннями. Дитина дошкільного віку, відкриваючи для себе різноманіття навколишнього світу та вступаючи в різнохарактерні взаємодії з різними сферами дійсності, проявляє себе самим доступним чином емоційно. Емоції як зовнішній прояв внутрішнього світу дитини дозволяють визначити її ставлення до подій, сприяти особистісному становленню.

Сім'я є основою нашої держави. Саме інститут сім'ї є найдинамічнішим із всього спектру соціальних інститутів та здійснює внесок у життєвий осередок громадян нашої держави. Зміни у державі, безумовно, впливають і на інститут сім'ї. Тенденції щодо ускладнення та урізноманітнення сімейно-шлюбних відносин відображаються на членах сім'ї, а особливо на найуразливіших її членах – дітях.

У кожній родині під впливом різних факторів складається певна, далеко не завжди усвідомлена нею, система виховання. Найбільш поширеною класифікацією стилів спілкування батьків і дітей є наступні стилі: авторитарний, ліберальний і демократичний.

Психолого-педагогічні аспекти стилів батьківського спілкування визначальні у формуванні особистості дошкільника. Варто апелювати до обдуманого підходу у вихованні дитини, бо батьки – це перші учителі та наставники, що на власному прикладі найяскравіше ілюструють можливості людських взаємин.

Авторитарність у вихованні є пригнічуючим особистісним фактором, що не сприяє розвитку гармонійної людської особистості. Ліберальність нівелює обмежувальними стратегіями у вихованні та не прищеплює відповідального ставлення у дитини до навколишньої дійсності у формі контролю за власними вчинками. Демократичний же стиль покликаний бути «золотою» серединою між надмірною дозволеністю та суворою регламентацією. У таких умовах психічний та фізичний розвиток дитини здійснюється найбільше гармонійно та природньо: враховуються вимоги для особистісного вільного та рівного зростання, але і формуються визначені межі, що вимагають виховання відповідального ставлення та самоконтролю.

Висновки. Таким чином, виховання у дітей якостей особистості гуманістичної спрямованості визначається актуальною психолого-педагогічною проблемою з точки зору сучасної соціокультурної ситуації. Основою гуманних почуттів слугують вищі емоції; найбільш інтенсивний розвиток емоційно-почуттєвої сфери відбувається в дошкільному дитинстві. Розвиток гуманних почуттів та ставлень у дошкільників відбувається в тісній єдності з формуванням моральної свідомості та поведінки. Визначені нами вище особливості формування у дитини – дошкільника гуманних почуттів, а також умови, які впливають на даний процес, слугують основою подальших експериментальних наукових досліджень з обраної проблеми.

Список використаної літератури

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Наук. кер. заг. ред. О. Л. Кононенко. Київ : Світич, 2009. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. «Дошкільне виховання», 1999. 70 с.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : [наук.-метод. посіб.]. Київ: ІЗМН, 2008. 204 с.
4. Буракова О. Б. Подготовка студентов педагогического колледжа к воспитанию у дошкольников гуманных чувств и отношений : дис. ... канд. пед. наук : 3.00.07. Москва, 2005. 183 с.
5. Кононко О. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: (системний підхід) Київ: Стилос, 2000. 336 с.

УДК 159.922.8:159.964.21

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Михайлова Т., здобувач ОС «магістр» спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: доктор психол. наук, професор Павелків Р.В.

Постановка проблеми. Конфлікти є невід'ємною частиною життя кожного, але вплив конфлікту залежить від рівня розвитку навичок конструктивного діалогу в підлітковому віці та способу виходу із конфліктних ситуацій. У сучасному світі практика показує, що підлітки не знають, як вирішити конфлікти і в їхніх конфліктних відносинах спостерігається загальна деструктивна тенденція. Для зменшення таких явищ та більш ефективного вирішення міжособистісних конфліктів необхідним є психологічний супровід. Успіх взаємодії з підлітками, вчителями та шкільними психологами багато в чому визначається розумінням вікових особливостей конфлікту та вибору відповідних способів і методів роботи з ними.

Невід'ємною частиною конфліктної ситуації є її образ, як учасники конфлікту розуміють ситуацію, що склалася. Фактичне розуміння та спосіб вирішення конфліктів визначають вплив на спілкування підлітків, оскільки людина реагує не на реальність, а на те, як вона собі її уявляє.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні психологічних особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу дослідження. У підлітковому віці конфлікти надзвичайно яскраво виражені та є обов'язковим атрибутом вікового періоду. Конфлікт, як вважають психологи, це зіткнення протилежних інтересів (цілей, позицій, думок, поглядів тощо) на ґрунті суперництва. Тобто, це відсутність взаєморозуміння з різних питань, пов'язане із гострими емоційними переживаннями [4, с. 13]. Це визначення більш повно відображає психологічні атрибути конфлікту (відсутність взаєморозуміння, гострі емоції), позначає не тільки момент безпосередньої конфліктної взаємодії (зіткнення), але і її умову (суперництво).

Конфлікт – це інший тип реакції, протиборства між людьми та групами з приводу неузгоджених істотно значущих для них цілей, інтересів, цінностей, установок та свідомої практичної діяльності для подолання цих суперечностей.

До основних типів конфліктів відносяться:

- внутрішньо-особистісний – це стан, пов'язаний із суперечностями протилежних мотивів, потреб, інтересів, цінностей, цілей та ідеалів;
- міжособистісний – це зіткнення між двома або більше окремими особистостями, що мають різні погляди, риси характеру та категорично відрізняються за потребами, цінностями, мотивацією тощо (учень-учень, учень-вчитель, вчитель-батьки);
- внутрішньогруповий – конфлікт, що виникає найчастіше через невідповідність поведінки особистості з вимогами групи;

З М І С Т

Алексюк М. Молодіжний сленг – соціально-психологічна проблема чи спосіб самовираження сучасної молоді.....	3
Апостол М. Ставлення людини до процесу старіння.....	5
Бабич Л. Вікові особливості морального розвитку особистості у молодшому шкільному віці.....	7
Будько Н. Представлення родителів о вихованні дошкільників.....	9
Бурдина О. Проявление прокрастинации у студенческой молодежи.....	11
Вейна К. Загальний недорозвиток мовлення як психолого-педагогічна проблема.....	13
Войчук Т. Зміст корекційної роботи логопеда з дітьми з ринолалією.....	14
Ганусевич В. Проблемы влияния электронных сми на личность человека.....	16
Гордійчук Т. Соціальні мережі як детермінанта особистісного розвитку підлітків.....	17
Гордійчук І. Профілактика відхилень у поведінці молодших школярів у позаурочний час... ..	19
Грабовська С. До проблеми виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку.....	20
Гребеневич О. Формування в першокласників навичок читання й письма в умовах компетентнісної освіти.....	22
Гребіневич М. Роль ціннісних орієнтацій у формуванні професійного самовизначення у старших школярів.....	24
Гузей А. Вплив маніпулятивних дій на міжособистісне спілкування.....	26
Гузей А. Психологічний булінг в шкільному колективі: критерії та напрями прояву та напрями профілактики.....	28
Даниленко С. Генезис и трансформация змеиногo образа в белорусско-литовской мифологии.....	30
Демчук Д. Формування навичок безпечної поведінки дошкільників як теоретична проблема.....	32
Дем'янюк В. Роль емоційного інтелекту у професійній діяльності психолога.....	33
Дмитришина А. Особливість впливу стосунків з батьками на формування самооцінки дитини молодшого шкільного віку.....	35
Дрогомирецька О. Формування адаптивних здібностей молодших школярів з мовленнєвими порушеннями.....	37
Заговора Л. Мотивація як один з основних факторів у вивченні іноземної мови.....	38
Заговора Л. Вплив мотивації на ставлення підлітків до вивчення іноземної мови.....	40
Єфімова М. Розробка системи психологічних заходів щодо профілактики агресивної поведінки підлітків.....	41
Іслямова А. Розвиток слухової уваги і пам'яті у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.....	44
Кардаш Є. Особливості практичної роботи, спрямованої на розвиток мовленнєвої здатності дитини з РСА.....	45
Касянчук М. Вплив булінгу на формування Я-концепції підлітків.....	47
Качуровська Д. Рівні особистісної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів.....	49
Киричик Е. Проявление эмоций у девочек и мальчиков подросткового возраста.....	52
Климчук І. Причини емоційного вигорання під час пандемії у студентів.....	55
Кобець Д. Теоретичний аналіз проблеми мотивації молодших школярів.....	56
Ковальчук І. Теоретичні основи розвитку пізнавальної діяльності дітей шостого року життя із загальним недорозвитком мовлення.....	57
Ковальчук М. Казка та її роль у вихованні дитини.....	58
Козенюк М. Готовність до вибору професії як специфічне психологічне утворення особистості старшокласника.....	61
Командік О. Психологічні детермінанти розвитку лідерських якостей у молодших школярів.....	63
Конончук А. Особливості девіантної поведінки підлітків.....	65

Конончук К. Реалізація педагогічних умов формування навичок навчальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.....	66
Копель Ю. Діагностика інтелектуального потенціалу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсних центрах.....	69
Корольова О. До проблеми впровадження проєктної технології в роботу закладу дошкільної освіти.....	70
Костінська М. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студенської молоді.....	71
Кравчук У. Психолого-педагогічні основи розвитку уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.....	74
Крушельницька Н. Особливості взаємодії малокомплектного ЗДО з сім'єю в умовах протиепідемічного карантину.....	76
Лабатій М. Використання дидактичних ігор і вправ з елементами розв'язання винахідницьких задач у процесі образотворчої діяльності дошкільників.....	78
Левчук М. Вплив структури сімейних відносин на взаємини старших дошкільників з ровесниками.....	81
Мельник Н. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних ігор.....	82
Мельник Ю. Дидактичні комп'ютерні ігри як засіб розвитку старших дошкільників: використання в практиці закладу дошкільної освіти.....	84
Мельничук Ю. Гендерне виховання як завдання дошкільної освіти.....	87
Менік Н. Дослідження питання виникнення тривожності у дітей старшого дошкільного віку.....	89
Микитюк В. теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення старшокласників..	90
Миронець Л. Виховання гуманних почуттів у дітей.....	92
Михайлова Т. Психологічні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.....	95
Михалюк М. Конвергенція сімейної та професійної мотивації у працюючої жінки.....	97
Мовчко О. Вплив пандемічної реальності на виникнення депресії в юнацькому віці.....	101
Одейчук І. Дослідження соціально-психологічних закономірностей формування стресостійкості у студентської молоді.....	103
Осадча І. Стиль батьківського виховання як детермінанта виникнення страхів у дошкільників з особливими освітніми потребами.....	104
Павлова Р. Вплив інтернету на психіку підлітка.....	107
Паршина Я. Побудова міжособистісних взаємин як завдання розвитку у період дорослості.....	108
Рабович І. Прояви девіантної поведінки у підлітковому віці та їх корекція.....	110
Романович І. Технології попередження суїцидальних тенденцій серед старших школярів.....	112
Серко в. Виховні можливості народних прислів'їв як засобів формування моральних норм поведінки дитини.....	114
Синяк О. Художні тексти в пізнавальному розвитку дошкільника.....	117
Сосонюк О. Психологічний аналіз фрустрації та її особливостей.....	119
Тищук К. Розвиток комунікабельності молодших школярів в умовах інклюзивного навчання.....	121
Урус К. Роль пізнавальної активності у становленні особистості молодшого школяра.....	123
Федорук І. Психологічні детермінанти формування самооцінки у підлітковому віці.....	125
Хомич М. Використання інтерактивних методів на уроках з технологічної освітньої галузі у початкових класах.....	127
Черуха А. Психологічні складові захисту від маніпуляцій.....	129
Шальнова О. Психологічний аналіз ставлення до цивільного шлюбу на етапі ранньої зрілості.....	130
Шепельчук і. Проблема адаптації першокласників до навчальної діяльності.....	135